

Prefață

Alpinismul – dacă este să ne referim la el ca sport – a apărut relativ târziu. Asta poate și pentru că, încă din antichitate, munții au fost priviți cu respect, venerație și teamă. Cu toate acestea, oamenii acelor timpuri și-au făcut curaj și, într-un fel sau altul, și-au înfruntat spaimile și s-au apropiat de ei...

Mai întâi, munții au fost străbătuți din rațiuni militare (unul dintre exemple – și cel mai cunoscut – este cel al lui Hannibal și celebra traversare a Alpilor făcută împreună cu trupele sale și cei 37 de elefanți). Curiozitatea și dorința de vedea ce se ascunde în spatele unor profunde superstiții i-au împins, de asemenea, pe oameni, să urce pe vârfurile învăluite în mister: de pildă, călugărul japonez budist, Enno Ozunu, se presupune că ar fi urcat, în secolul șapte, pe „muntele sacru” Fuji. Munții au fost însă urcați și din pură plăcere, așa cum s-a întâmplat cu regele Filip al Macedoniei, care și-a dorit să ajungă pe un vârf din Balcani numai pentru a se bucura de spectacolul oferit de panorama ce îl înconjură. Chiar și Hadrian, împăratul Romei, a făcut efortul de a urca pe Etna din dorința de a vedea, de la înălțime, răsăritul soarelui.

Adevărata istorie a alpinismului a început în Alpi, în anul 1786. Atunci, medicul Michel Paccard și căutătorul de cristale Jacques Balmat au escaladat Mont Blanc-ul! Ulterior, Balmat, însoțit de elvețianul Horace Bénédict de Saussure și de alte 18 persoane, a urcat pe Monte Rosa și pe Piccolo Cervino. Aceste mari realizări – la vremea respectivă – au deschis drumul către ceea ce astăzi numim, cu toții, alpinism.

Este însă o mare diferență între cei care escaladează munții pentru a-și satisface orgoliile personale și cei care se luptă, în primul rând, cu ei înșiși, pentru a depăși cele mai mari dificultăți, fără a dori neapărat să fie considerați a fi mai buni decât toți

ceilalți... Pentru a-i omagia – în special pe ultimii –, *Groupe de Haute Montagne*, în colaborare cu revista *Montagnes Magazine*, a decis să confere, anual, un premiu celor mai meritorii dintre alpiști.

Autorul lucrării de față prezintă cititorilor biografiile minuțios alcătuite ale unor figuri marcante ale alpinismului mondial, cărora, în semn de maximă prețuire, le-a fost acordat prestigiosul premiu *Piolet d'Or* pentru întreaga carieră. În paginile cărții apar frumos descrise stilul *by fair means* și onestitatea lui Bonatti, expedițiile „ușoare” ale lui Doug Scott, modestia lui Paragot, curajul și rezistența lui Kurt Diemberger, talentul de mare organizator și conducător de expediții al lui Bonington, îndrăzneala lui Roskelley sau viața tumultuoasă și drama personală prin care a trecut Jeff Lowe, tenacitatea și dorința de afirmare a alpiștilor din Est, fie că este vorba despre cei doi „*ice warriors*” polonezi sau despre slovenul Štremfelj, hotărârea lui Catherine Destivelle, care nu a vrut să fie cu nimic mai prejos decât colegii ei de generație bărbați, spiritul de aventură și dârzenia lui Yamanoi...

Fiecare dintre cei menționați mai sus și, în sens mai larg, toți cei care au primit acest premiu – pentru carieră sau pentru o ascensiune ieșită din comun – se aseamănă într-o foarte mare măsură și, cu toate acestea, toți sunt diferiți. I-a unit însă, fără excepție, o nemărginită pasiune și cu toții au avut un obiectiv comun: MUNTELE!

Mirella TENDERINI,
octombrie 2022

I.
Pioletul de Aur pentru carieră

Walter Bonatti / Reinhold Messner

Titanii alpinismului

Walter Bonatti

Reinhold Messner

Pasionații de alpinism din întreaga lume știu că an de an, începând cu 1991, sunt premiate cele mai îndrăznețe ascensiuni, de către un juriu – altul de fiecare dată – alcătuit din nume sonore ale alpinismului și din mai mulți jurnaliști, reprezentanți ai presei de specialitate. Inițiativa de a acorda acest cel mai important premiu din alpinism a aparținut celor de la revista *Montagnes Magazine*, prin co-fondatorul acesteia, Guy Chaumereuil și ghizilor din elitistul GHM (*Groupe de Haute Montagne*, instituit în 1919 de către Jacques de Lépiney, Paul Chevalier, Paul Job și condus, între 1990-1997, de Jean-Claude Marmier).

Trebuie subliniat încă de la început că, în pofida a ceea ce s-ar putea crede, acest premiu nu este atribuit neapărat celor care realizează cea mai dificilă ascensiune. Gradul de dificultate este, într-adevăr, unul dintre principalele criterii, dar nu singurul! Juriul evaluează nu numai respectarea unei anumite etici alpine, dar și nivelul tehnic al echipelor de alpiniști, viziunea lor asupra traseului ales, fantezia – creativitatea, dacă vreți – de care dau dovadă în stabilirea liniei acestuia, angajamentul și gradul de risc la care se expun, iscusința de a prevedea și evita, pe cât posibil, pericolele obiective, spiritul de echipă, respectul față de mediul înconjurător, relația cu indigenii care îi ajută să ducă la bun sfârșit întreaga operațiune. Deloc lipsite de importanță, ba din contră, sunt și setea de aventură sau dorința de a explora a alpiniștilor care alcătuiesc lungă listă a celor nominalizați.

De la decernarea primului *Piolet d'Or* și până în 2017, festivitatea de premiere a avut loc în Franța (Autrans – prima ediție –, după care au urmat Paris, Chamonix, Grenoble, La Grave etc.) și Italia (Courmayeur). În 2018, însă s-a decis, în premieră, ca această manifestație să aibă loc în Polonia, la Ladek, pe durata celui mai mare festival montan din această țară, care se bucură de o bună reputație și pe plan internațional.

O altă premieră – din punct de vedere al desfășurării festivalului – s-a înregistrat în 2009, când organizatorii au hotărât ca, începând cu acel an, să fie acordat și un premiu pentru întreaga

carieră. Se dorea ca în acest fel să fie omagiați alpiniștii care, de-a lungul anilor, au avut o contribuție importantă la evoluția alpinismului și care, prin atitudinea și realizările lor alpine, au influențat generațiile următoare.

Ei bine, cel căruia i-a fost acordat pentru prima oară acest premiu a fost Walter Bonatti. Și pentru că Bonatti a fost un adept al alpinismului curat, de aventură, *by fair means* (chiar dacă în expediția din '54, din care a făcut parte și care a urcat în premieră cel mai dificil optmiar, K2, a fost folosit oxigenul suplimentar¹) s-a hotărât ca – după trecerea sa în neființă, în 2011 – acest premiu să îi poarte numele.

Este foarte adevărat că Bonatti a avut o carieră scurtă (1948-1965), dar realizările sale sunt impresionante chiar și în ziua de astăzi, când standardele de dificultate și curaj sunt cu totul altele. A căutat întotdeauna aventura, considerând că aceasta nu trebuie niciodată evitată de un alpinist îndrăzneț. În opinia sa, fundamentale pentru o premieră alpină erau: etica de care trebuie să dea dovadă „premieriștii”, estetica traseului, valoarea acestuia în timp. În ascensiunile sale, efectuate de multe ori solitar și în condiții extreme, Bonatti și-a testat limitele, în încercarea continuă de a se descoperi pe sine și de a se cunoaște cu adevărat. Muntele nu a fost pentru el o arenă a suferinței, un sanctuar al marilor tragedii al căror martor a fost, ci un partener onest și loial care l-a ajutat să își formeze un caracter puternic.

Admirat și invidiat în același timp de cei mai mulți, contestat câteodată de presă și de colegii de generație, a hotărât să spună adio, în 1965, „marelui alpinism”. A făcut-o în cel mai spectaculos mod posibil: Peretele Nordic al Matterhorn-ului, iarna, solitar, pe un traseu în premieră!

¹George L. Mallory, cel care a militat întotdeauna pentru un alpinism curat și căruia Everestul i-a rezervat un destin tragic, spunea, încă din 1922: „Folosirea oxigenului suplimentar este un atac al științei la adresa naturii”.

Bonatti a excelat în toate domeniile: alpinism extrem, fotografie și jurnalism de aventură (timp de treisprezece ani a făcut reportaje din toate colțurile lumii pentru revista italiană Epoca). Pe lângă toate acestea, a fost și un foarte prolific autor de literatură montană. Cu mult talent a descris, în paginile numeroaselor sale cărți, motivațiile care au stat în spatele acțiunilor pe care le-a întreprins, precum și frământările, sentimentele, gândurile, temerile și, în general, tot zbuluciumul interior și emoțiile care îl asaltau în timpul ascensiunilor care i-au adus celebritatea. Aceste cărți, ce-i drept încărcate, poate, de prea mult dramatism, au constituit deliciul mai multor generații de montaniarzi.

A fost un alpinist excepțional, care „a știut, în primul rând, să supraviețuiască propriei sale măreții”. Poate că și de aceea, mult mai tânărul alpinist Steve House (câștigător, la rândul-i, al premiului *Piolet d'Or* în 2006 pentru formidabila ascensiune, pe un traseu în premieră și în perfect stil alpin, a optmiarului Nanga Parbat, efectuată împreună cu conaționalul său, Vince Anderson) a spus: „*Bonatti is God!*”!

Reinhold Messner a fost cel de-al doilea gigant al alpinismului căruia i-a fost înmănat acest premiu. Cu toate că a afirmat în repetate rânduri că nu a urmărit stabilirea de recorduri și, mai mult decât atât, că nu a alergat niciodată după premii, de-a lungul anilor i-au fost acordate o sumedenie, toate confirmând respectul și aprecierea alpiniștilor din întreaga lume. Desigur că primirea acestei importante distincții i-a făcut plăcere, dar iată ce scria la cold, cu mult umor, imediat după ce a aflat că a fost nominalizat: „La auzul veștii, primul gând a fost unul amar: mi se semnala că am îmbătrânit și cred că, de-acum înainte, va trebui să mă obișnuiesc cu această idee”.

Supranumit – cu respect – de toată comunitatea alpină „regele optmiarilor”, a fost omul care a dus alpinismul spre o altă dimensiune. Un personaj de o anvergură excepțională, rebel, vizionar, curajos și care nu a făcut niciodată compromisuri în ceea ce privește etica alpină. Adevărat acrobat pe stâncă,

adept inflexibil al cățărării libere, s-a opus încă de la început folosirii pitoanelor cu expansiune, argumentând că acestea nu fac altceva decât să distrugă creativitatea alpinistului și să îl facă pe acesta să își piardă abilitățile tehnice și fizice. „Curajul a fost înlocuit de pitoanele cu expansiune”, scria într-un articol intitulat „Asasinarea imposibilului”, apărut în 1968 în buletinul Clubului Alpin Italian și preluat rapid de toate publicațiile de specialitate ale vremii. Articolul a șocat profund și a făcut mare vâlvă la vremea respectivă, mai ales că era momentul marilor „*direttissime*”, așa cum erau numite traseele care urmau linia picăturii de apă și pe care „sestogradiștii” (cățărătorii italieni – sau, mai ales în anii ’30, austrieci și nemți care aspirau la parcurgerea în premieră sau la repetarea traseelor de gradul VI) acelei epoci nu le puteau realiza fără folosirea mijloacelor artificiale.

La reîntoarcerea din expediția pe Nanga Parbat, 8.126 de metri (1970 – prima sa expediție în Himalaya, ocazie cu care intră în anele alpinismului și pentru că a reușit a treia ascensiune, după cele din ’53 și ’62, a celui de-al nouălea cel mai înalt munte) când, împreună cu fratele său Günther², a escaladat în premieră cel mai înalt perete din lume, peretele Rupal, i-au fost amputate șase degete de la picioare, motiv pentru care nu s-a mai putut cățara pe stâncă așa cum o făcuse până atunci. A depășit cu greu trauma provocată de moartea³ fratelui său mai mic, și-a combătut cu argumente logice și cu multă vehemență detractorii (printre cei mai înverșunați se numărau conducătorul expediției, dr. Karl Maria Herligkoffer, câțiva dintre participanții la aceasta – de pildă, Felix Kuen sau Peter Scholz –, dar și principalul finanțator al ei, baronul Max von Kienlin – acesta era însă subiectiv, fiind

²Inițial, acesta nu fusese invitat să facă parte din echipă. Șansa (sau, mai degrabă, neșansa) a făcut ca Peter Habeler să renunțe în ultimul moment. Locul său rămăsese liber și trebuia ca cineva să îl substituie. Soarta a ales...

³Familia Messner va fi greu încercată din acest punct de vedere, deoarece, în 1985, un alt frate de-al lui Reinhold, Siegfried, în vârstă de 39 de ani, ghid alpin, murea lovit de fulger în timpul unei ascensiuni în Dolomiți.

motivată mai ales de considerente de ordin personal), a făcut față tuturor acuzațiilor care i s-au adus și a hotărât să își continue drumul spre culmi. S-a dedicat alpinismului de mare altitudine, fiind pionierul ascensiunilor în stil alpin, fără șerpași și fără oxigen suplimentar!

A fost primul alpinist care a escaladat vârful Everest fără să folosească oxigen suplimentar (08.05.1978, în echipă cu austriacul Peter Habeler) și, la distanță de numai câteva luni, Nanga Parbat, singur și pe un traseu în premieră (09.08.1978). A fost, de asemenea, primul alpinist care a urcat trei optmiari într-un sezon. Intră însă definitiv în istoria alpinismului în anul 1980, când reușește să urce solitar⁴ Everestul (l-a devansat pe alpinistul și exploratorul japonez Naomi Uemura – pe care chiar el l-a descris ca fiind „omul căruia îi reușește orice, indiferent de ce și-ar propune” – și care primise deja din partea Autorităților nepaleze permisul de vârf, pentru iarna '80-'81), deschizând un traseu nou pe versantul nordic al muntelui, cel tibetan. În 1984, demonstrează din nou că „imposibil nu este decât ceea ce încă nu s-a făcut”, atunci când, în compania italianului Hans Kammerlander, urcă doi optmiari, unul imediat după celălalt: Gasherbrum II și I.

În șaisprezece ani a urcat toate vârfurile de peste 8.000 de metri (Everest și Nanga Parbat chiar de două ori), unele dintre ele pe trasee noi, în premieră, devenind primul alpinist care a reușit această această performanță. În anii '80 se crease, oarecum în mod artificial, o competiție – inventată și alimentată mai ales de presă – între el și polonezul Jerzy Kukuczka⁵, al doilea alpinist

⁴Ideea de a escalada Everestul de unul singur – a pus-o în practică în 1934 (!) – a avut-o englezul Maurice Wilson. Fără absolut nici un fel de experiență în alpinism, acesta se presupune că ar fi reușit să urce până la 6.850 de metri. Cadavrul său a fost găsit în 1935 de către membrii unei expediții condusă de celebrul Eric Shipton, cel poreclit și „Mr. Everest”.

⁵Jerzy Kukuczka a escaladat toate cele șaisprezece vârfuri de peste 8.000 de metri în numai opt ani! A deschis zece noi trasee, față de numai patru ale lui Messner, a făcut patru premiere de iarnă, față de niciuna a lui Messner. În schimb, are la activ o singură ascensiune solitară în premieră, Makalu, față de cele două mari premiere ale lui Messner, Nanga Parbat și Everest. A murit în 1989, la numai patruzeci și unu de ani (Lhotse, Peretele Sudic).

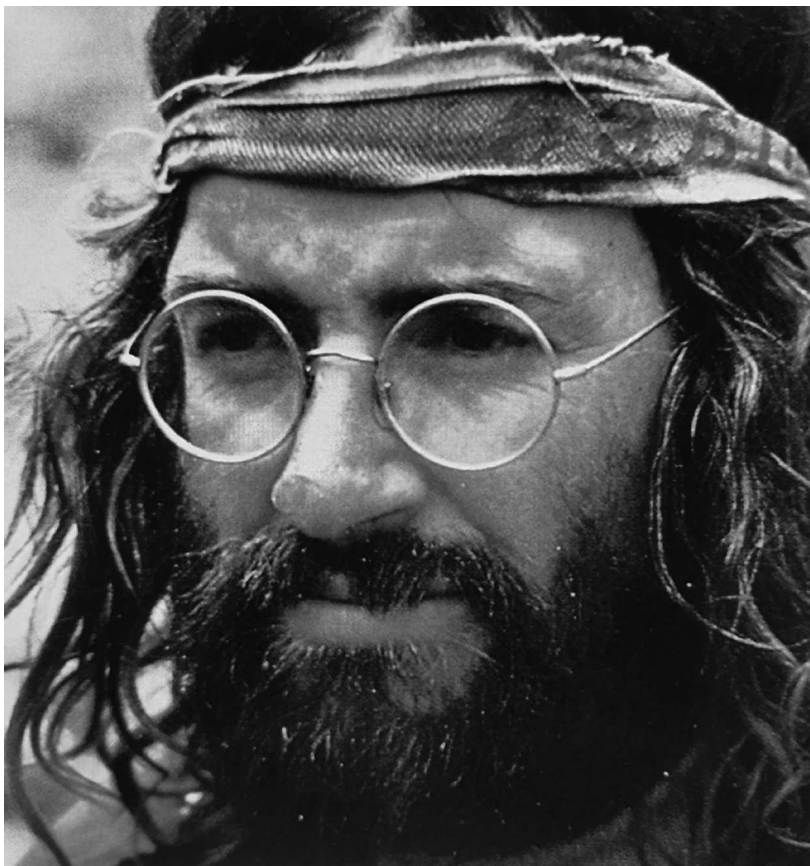
care și-a adjudecat „Coroana Himalayei”, așa cum sunt numiți cei paisprezece optmiari. În momentul în care Messner a aflat că „rivalul” său a urcat și cel de-al paisprezecelea vârf, atingându-și astfel obiectivul propus, i-a trimis o telegramă de felicitare, în care i-a spus simplu: „Tu nu ești al doilea, ești cel mai mare”. Uimitor exemplu de *fair-play*!

Ca și Bonatti, Messner nu s-a limitat numai la alpinism; a fost consilier tehnic pentru mai multe mărci de echipament sportiv, a scris un număr impresionant de cărți, a ținut conferințe însoțite de proiecții de diapozitive, a făcut politică, iar în prezent se ocupă de propriul său muzeu al muntelui – „*Messner Mountain Museum*” – și regizează filme sau documentare ce au ca subiect, evident, tot muntele.

Bonatti spunea despre Messner, în 1971, atunci când i-a dedicat una dintre cărțile sale, „*I giorni grandi*”, că este „ultimul mesager al alpinismului tradițional”.

Doug Scott

Marele supraviețuitor

Doug Scott

În 2011, a fost rândul lui Doug Scott să îi fie onorată remarcabila carieră de alpinist. De admirat este faptul că propunerea de acordare a premiului a venit chiar din partea celor doi predecesori ai săi, Bonatti și Messner.

Scott a fost unul dintre cei mai buni alpiști de altitudine, fiind considerat un guru al *big wall climbing*. Prestigioasa publicație

britanică *Mountain*, fondată de către regretatul Ken Wilson (decedat în 2016), l-a inclus într-un clasament al celor mai mari cinci himalayaști ai lumii! A făcut parte, în anii '70, dintr-o generație remarcabilă de alpiniști britanici, cu realizări absolut excepționale. Bonington, Haston, Whillans, Burke, Clought, Estcourt, Boysen și mai tinerii Boardman și Tasker sunt numai câțiva dintre cei mai cunoscuți. A fost primul britanic care, în 1975, a escaladat Everestul (împreună cu Dougal Haston), pe un traseu considerat până atunci imposibil: fața (versantul) sud-vestică a muntelui. Este adevărat că expediția „mamut” din care a făcut parte a folosit o tehnică de asalt, corzi fixe și mulți șerpași, dar a deschis noi orizonturi în alpinismul de altitudine. Se trecea de la escaladarea vârfurilor înalte pe rutele cele mai accesibile – dacă se poate spune astfel, atunci când este vorba despre giganții himalayani – la abordarea versanților și fețelor foarte înclinate, aproape verticale, care puneau probleme tehnice deosebite.

Doug Scott a fost promotorul expedițiilor ușoare, compuse din puțini membri, care nu apelau la serviciile șerpașilor și care urcau muntele în stil alpin și, bineînțeles, fără a folosi oxigen suplimentar. Singura excepție – și a avut la activ peste treizeci de expediții în aproape toți munții înalți ai lumii – a fost cea din '75, pe care tocmai am amintit-o, organizată și condusă de Chris Bonington. Și pentru că această expediție a reprezentat o cheie de boltă în istoria alpinismului, trebuie amintit faptul că cei doi alpiniști (Scott și Haston) au atins vârful după-amiaza târziu, motiv pentru care, la coborâre, au trebuit să facă un bivouac, în condiții extreme și fără cort, la altitudinea de 8.748 de metri. Nu numai că ambii au supra-viețuit, dar, în mod miraculos, au și ieșit perfect teferi din această dură încercare, nealegându-se nici măcar cu degerături!

În 1976, în aceeași formație urcă, folosind un echipament redus la minimum, pe un traseu în premieră, dificilul Perete Sudic al McKinley (astăzi Denali), un munte de 6.195 de metri, situat pe continentul american, în Alaska. Din păcate, la numai opt luni după aceea, în ianuarie '77, Dougal Haston avea să își piardă